

Jacek Kulig

Kraków

SUBIEKTYWNE REMINISCENCJE MELOMANA PO OBEJRZENIU
KRAKOWSKIEJ WYSTAWY *NIEHCIANA STOŁECZNOŚĆ*

materiały

*Niehciana stołeczność. Architektura i urbanistyka Krakowa
w czasie okupacji niemieckiej 1939–1945, Międzynarodowe
Centrum Kultury, wystawa 5.03–5.06.2022*

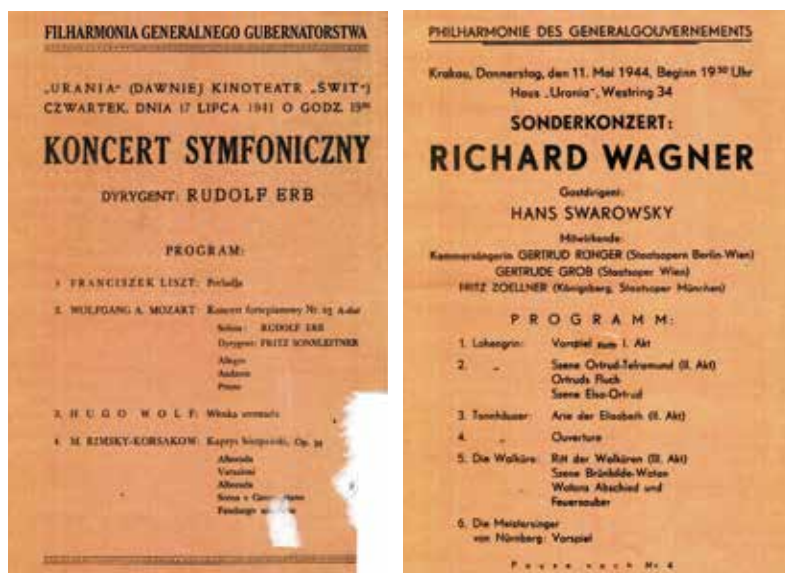
Organizatorom wystawy należą się wyrazy uznania oraz wielkie gratulacje za inicjatywę i realizację ambitnego pomysłu pokazania wystawy o architekturze i planowaniu urbanistycznym w czasie okupacji przez niemieckiego najeźdźcę. Dobór wszechstronnej tematyki i sposób jej zaprezentowania jest z pewnością bardzo udany.

Lata niemieckiej okupacji podczas II wojny światowej kojarzą się nam przede wszystkim z działaniami wojskowymi, eksterminacją ludności, egzekucjami, holokaustem i zniszczeniami. Wystawa w Galerii MCK ukazuje jeszcze inny aspekt działań okupanta – perspektywę rozwoju i przebudowy naszego miasta. Poruszono tematy architektury, komunikacji, nowych działań urbanistycznych planowanych w celu nadania stolicy Generalnego Gubernatorstwa niemieckiego charakteru. Wszechstronnie wyeksponowano mapy, projekty, fotografie oraz filmy z tamtych lat. Dopelnieniem wystawy jest liczący ponad 350 stron katalog, przedstawiający chronologicznie odważnie podjętą tematykę.

Jednakże jeden aspekt nie został ukazany – dotyczy on podjętej przez okupanta decyzji utworzenia w Krakowie ważnej instytucji muzycznej – filharmonii. Problem ten został – przed laty – dokładnie przedstawiony w obszernej publikacji pt. *Muzyka w okupowanym Krakowie 1939–1945* autorstwa Stanisława Lachowicza (Wydawnictwo Literackie, 1988 r., seria Cracoviana).

Podkreślić należy, że na stronie 70 wspomnianego katalogu wystawy zamieszczono fotografię nr 1.22, przedstawiającą słup reklamowy, gdzie widoczny jest propagandowy plakat z literą „V” z 1941 roku, ale także trudno nie zauważyć powyżej dwóch niemieckich afiszy koncertów filharmonii GG, natomiast poniżej naklejono wydrukowany po polsku afisz koncertu symfonicznego w sali kinoteatru „Urania”.

Wiosną 1940 roku generalny gubernator Hans Frank sprowadził do Krakowa dyrygenta dr Hansa Rohra z Monachium, którego celem miało być zorganizowanie w Krakowie orkiestry symfonicznej. Próby naboru

Niektóre z zachowanych afiszy koncertów w Filharmonii Generalnego Gubernatorstwa. Fot. z Archiwum Filharmonii Krakowskiej

instrumentalistów dokonywano pośród środowisk muzycznych Krakowa, Katowic, Poznania i Warszawy. W Warszawie Hans Rohr spotkał się w kawiarni z grupą polskich muzyków, zainteresowanych ewentualną pracą w Krakowie. Zapewniał wówczas, że nowa orkiestra będzie złożona wyłącznie z Polaków, jedynie koncertmistrzem będzie muzyk niemiecki. Zapewniał również, że repertuar nie będzie obejmował utworów, które mogłyby godzić w narodową polską dumę.

Pierwszy koncert nowo utworzonej orkiestry pod batutą Hansa Rohra odbył się 7 czerwca na dziedzińcu Collegium Maius. Występ ten był bardzo udany, obecny na koncercie gubernator uznał to wydarzenie za osobisty sukces i wydał następnego dnia zarządzenie o utworzeniu stałej orkiestry symfonicznej. W wyniku tej decyzji narożny budynek przy ul. Zwierzynieckiej, będący własnością Krakowskiej Kurii Metropolitalnej, w którym od kilku lat funkcjonował w dużej sali (do września 1939 r.) kinoteatr „Świt” – stał się siedzibą nowo powołanej instytucji pod nazwą „Filharmonia Generalnego Gubernatorstwa” (Philharmonie des General Gouvernements) – Haus „Urania”.

W sali kinoteatru przeprowadzono konieczne prace budowlane celem adaptacji i przebudowy estrady dla funkcjonowania 90-osobowej orkiestry. Wybudowano wówczas na zapleczu estrady specjalnie zaprojektowany, wykonany z solidnych, drewnianych elementów akustyczny ekran (w formie

muszli) oraz utworzono amfiteatralne podium, niezbędne do funkcjonowania dużej orkiestry symfonicznej.

Należy podkreślić, że rozwiązanie to funkcjonowało z dobrym skutkiem w tej sali do końca lat 70. XX wieku.

Sezon koncertowy Filharmonia rozpoczęła w październiku 1940 roku Dyrygował Hans Rohr. Jedynym Niemcem w orkiestrze był koncertmistrz sprowadzony z Monachium. Przez cały okres okupacji odbyło się 220 koncertów afiszowanych przeważnie w języku niemieckim, ale dla Polaków informacje o koncertach drukowano po polsku.

Poziom artystyczny orkiestry był bardzo wysoki, była oceniana przez wielu gościnnych dyrygentów jako jedna z najlepszych w ówczesnej Europie. Ostatnie koncerty zagrano 14 stycznia 1945 roku dla polskiej publiczności.

W wolnym Krakowie orkiestra koncertowała od lutego 1945 roku co tydzień. Pierwszy, uroczysty koncert odbył się 3 lutego pod batutą dr Zygmunta Latoszewskiego.

Od 1 kwietnia 1945 roku ten sam zespół, w tej samej siedzibie, decyzyją Mieczysława Drobnera, ówczesnego dyrektora Departamentu Muzyki Ministerstwa Kultury, stał się Państwową Filharmonią Krakowską.